

izvēlas strādāt kopā, turklāt pie mums nav neviena Baltijas mēroga liela svaigpiena pārstrādātāja. Varbūt divaini, bet katra Baltijas valsts vēsturiski izvēlējusies atšķirīgu stratēģiju piena sektorā. Nav brīnums, ka Igaunijā ir bijis iniciators, kurš uzbūvējis modernu lielaudas piena pārstrādes rūpnīcu, un tieši tāpat nav pārsteigums, ka Lietuvas piena pārstrādes uzņēmumi vēlas Latvijā iepirkt vairāk svaigpiena, kas kaut kādā daļā pēc tam atgriezīsies pie Latvijas patērētājiem, bet jau ar daudz augstāku pievienoto vērtību, kura paliks dienvidu kaimiņvalstī.

Modelējot situāciju, kāda varētu izveidoties svaigpiena tirgū, nonācu pie secinājuma, ka tie, kuriem vajadzēs iepirkt papildu piena apjomu, ar dažādām metodēm, piemēram, solot augstāku iepirkuma cenu, centīsies pārvilināt piena lopkopjus, kuri sākumā būs priecīgi par lielāku samaksu, bet nav zināms, vai tāda tā būs ilgtermiņā. Kā rāda iepriekšējā prakse, tad šāds mirkļa vājums un īstermiņa ieguvums ir zaudējums ilgtermiņā Latvijas piensaimniecībai kopumā. Piena cenām reģionā esot tā dēvētajā *spot* tirgū, ir savdabīga kardiogramma, kura neļauj piena lopkopim prognozēt nākotni, tostarp ienākumus un arī investīcijas, aprēķināt to atpelnišanas laiku.

Kooperatīvs "Piena loģistika", šķiet, ir pirmais Latvijā, kurš izmainīja sadarbības modeli ar piena pārstrādes uzņēmumiem. Proti, jau pērn kooperatīvs sāka pārslēgt līgumus ar piena pārstrādātājiem, iepirkuma cenu pieskaņojot Eiropas vidējai cenai (līdz tam izmantoja biržas cenas), kas tādējādi piena ražotājiem rada krietni prognozējamāku piena cenu ilgtermiņā, kam var pakārtot attīstības un izaugsmes plānus. Protams, šādā situācijā nebūs augstāko piķa cenu, taču vienlaikus nebūs arī tieši tādu pašu kritumu. Kā rāda vēsturiskā pieredze, tad viens pats svaigpiena ražotājs, lai arī cik liels tas būtu, Latvijā to īsti nevar panākt, jo ir vajadzīgs pietiekami nozīmīgs piena piegādes apjoms. Faktiski atkal atgriezīamies pie tā paša secinājuma, ka spēks ir tikai tad, ja notiek apvienošanās kooperatīvos, un to jau lieliski pierāda ārvalstu pieredze.

Ja Latvijas piena lopkopji spētu apvienoties zem kooperatīvu jumta, tad arī spētu iegūt ilgtermiņā ļoti labu vidējo piena iepirkuma cenu, kas savukārt ļautu īstenot vienmērīgāku, nevis ciklisku attīstību.

– Piena lopkopji žēlojas, ka šī vasara nav ļāvusi sagatavot barību, šo procesu vairāk dēvējot par siena un skābsiena zagšanu.

– Sienu govju ganāmpulkam negatīvajam, nevaru komentēt, taču šī gada skābsiena kvalitāte ir zemāka nekā iepriekšējos gados.

Proti, pirmo divu lucernas skābbarības bedru piepildīšana lietus dēļ bija saraustīta (pļaujām, tad vedam, sāk liet – sedzam bedri ciet, atkal spīd saule – atveram bedri, pļaujām, vedam). Savā ziņā arī mūsu pirmās skābbarības bedres tika piepildītas ar zagšanu. Jā, lucerna bija labi augusi, un tās apjoms bijis lielāks nekā citus gadus, kas savā ziņā ļāva radīt rezervi nākamajam gadam, taču analīzes rāda dramatiski zemu šīs barības kvalitāti. Iemesls – augi ir pārauguši, tie satur daudz mazāku barības vielu daudzumu, nekā tam būtu jābūt. Tas savukārt ir drauds, ka piena izslaukumi saruks. Lai to novērstu vai minimizētu, skābsiena kvalitātes kritumu nāksies kompensēt ar cietes un proteīnu saturošu spēkbarību, kas atkal nozīmē augstākas izmaksas un, iespējams, zemāku peļņu.

Vēl jau ir kukurūzas lauki, taču arī šī kultūra ir cietusi no mitruma, atkarībā no vietas tās ražība būs par 10–20 % un pat 30 % zemāka, nekā varētu būt. Tās ir sekas pārmitriem laukiem un ilgstošam vēsumam vasaras pirmajā pusē. Un vēl jau ir jautājums, vai šos kukurūzas sējumus varēs novākt.

Tā kā "Zilūžiem" ir arī platības, kurās mitruma ir pārāk daudz ne vienu gadu vien, tad tajās pēdējos gados kultūraugus vairs

nesējam. Tās platības, kurās ik gadu ir liels mitrums, "Zilūži" izmanto kā ilggadīgo zālāju pļavas. Šajā gadā vismaz pašlaik tas nav iespējams apsaimniekot, un arī vajadzība pēc šīs zāles ir niecīga. Ne vienmēr ekonomiski sekmīgai saimniekošanai ir akūti nepieciešamas lielākas zemes platības. Protams, tas prasa kompleksu aprēķinu, taču uzskatu, ka šādos apstākļos svarīgāks ir efektīva un savlaicīga (kad tas nepieciešams, atkarībā no apstākļiem un veģetācijas) lauksaimnieciskās darbības veikšana.

– Tātad papildu zemes platības nav nepieciešamas.

– Bija laiks, kad dominēja viedoklis – jo vairāk zemes, jo vairāk izaudzējam, jo lielākus ienākumus iegūstam, taču šobrīd uzsvāru ne tikai "Zilūži", bet arī citi arvien vairāk liek tieši uz efektīvu saimniekošanu. Proti, katram lauksaimniekam ir savs ekonomiski efektīvākais apsaimniekošanas modelis ar noteiktu hektāru skaitu. Proti, ja ir ļoti lielas platības, tad ir jautājums, vai atbilstoši kultūraugu stāvoklim var konkrētajā brīdī veikt attiecīgās agrotehniskās darbības. Ja šādu darbu veikšana tiek būtiski kavēta, jo ir daudz šādu sējumu, tad būtībā šādas lauksaimniecībā izmantojamās zemes neražo ar maksimāli iespējamo atdevi, bet to apsaimniekotājam ir mazāki ienākumi un arī peļņa, nekā varētu būt, ja attiecīgās darbības tiktu veiktas savlaicīgi. Protams, ideālu laika apstākļu jau nebūs nekad, taču mazākās platības agrotehnisko darbu veikšanu var īstenot daudz atbilstošāk situācijai dabā.

"Zilūži" savulaik apsaimniekoja 1000 hektārus, taču minēto iemeslu dēļ pašlaik saimnieciskajā darbībā izmanto ap 650 hektāru. Piedevām jāreķinās, ka daudzu simtu vai tūkstošu hektāru platību apsaimniekotājam ir gari kilometri jāveic ne tikai traktortehnikai, bet arī kultūru agrotehniskā stāvokļa novērtēšanai. Būtībā ekonomisko faktoru kopums piespiedis veikt lauksaimniecībā juridiski izmantojamo zemju revīziju, un visas tās, kuras applūst vai kurās tiek iegūtas ļoti zemas ražas ar ienākumiem, kuri nesedz izdevumus attiecīgai ražošanai, no šīs sfēras tiks izslēgtas. Iespējams, šādas zemes var izmantot citām vajadzībām vai tās atdot citam apsaimniekotājam.

Diemžēl, bet tieši minētie faktori ir paradoksālā secinājuma pamatā – jo vairāk hektāru apsaimniekošanā, jo lielāki zaudējumi, ko vēl vairāk izceļ nelabvēlīgi klimatiskie apstākļi. Vēl jau visā šajā Latvijas situācijā turpinās mazo saimniecību likvidācija jeb saimnieciskās darbības pārtraukšana, jo to

FAKTI

- Latvijas lauksaimniecības kooperatīvu asociācija (LLKA) ir dibināta 2002. gadā un patlaban apvieno 54 lauksaimniecības kooperatīvus ar kopējo apgrozījumu vairāk nekā pusmiljards eiro.
- Kopumā – 5400 saimniecību.
- Ilgtspējīgas lauksaimniecības stūrakmeņi ir kooperācija, darbības sfēru diversifikācija, darba efektīvizācija komplektā ar apdrošināšanu un reāliem attīstības investīciju plāniem.
- Kooperācijas līmenis lauksaimniecībā ir sava veida darba efektivitātes instruments, kas vienlaikus palīdz uzturēt ne tikai darbavietas laukos, bet pat to apdzīvotību, jo, ja nebūs kooperatīvu, tad darbavietu laukos būs mazāk un arī iedzīvotāju skaits saruks.
- Ļoti labu rezultātu var sasniegt, ja nestrādā tikai vienā segmentā, neražo tikai vienu produktu, no kura ražas ir atkarīgs pilnīgi viss, bet riski ir diversificēti.